

Metodické vysvětlivky

Obyvatelstvo

Údaj o **počtu obyvatel** ve výsledcích SLDB 2021 zahrnuje všechny obvykle bydlící obyvatele České republiky.

Místo obvyklého pobytu je definováno jako místo, kde osoba převážně pobývá, tráví dobu svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod., a kde je členem konkrétní domácnosti.

Pro zahrnutí osoby do obvykle bydlícího obyvatelstva České republiky je rozhodující kritérium délky pobytu nejméně 12 měsíců, příp. úmysl dlouhodobého pobytu.

Pro odvození místa obvyklého pobytu osoby byla určující deklarace na sčítacím formuláři týkající se faktického bydliště osoby (bez ohledu na místo trvalého pobytu, resp. povoleného přechodného pobytu); vyhodnocovány byly i další informace o faktickém bydlišti před rokem, údaje o místě trvalého pobytu, resp. povoleného přechodného pobytu, a místě sečtení.

Osoby v zařízeních jsou osoby s místem obvyklého pobytu ve všech typech ubytovacích zařízení sloužících k ubytování většího počtu osob (např. penziony pro důchodce, dětské domovy, ubytovny, věznice apod.).

Osoby bydlící mimo byty a zařízení jsou osoby s místem obvyklého pobytu v nouzových obydlích, mobilních objektech, rekreačních chatách, chalupách nebo v obytných domech, ale mimo byty (ubytování v nebytovém prostoru).

Osoby bez domova jsou osoby, které na sčítacím formuláři deklarovaly způsob bydlení „Žádné obydlí (bez domova)“. Za místo obvyklého pobytu je u osoby bez domova, v souladu s mezinárodními doporučeními, považováno místo sečtení.

Údaje o **státním občanství** jsou přebírané z registru obyvatel. **Cizinci** jsou obyvatele s cizím státním občanstvím bez občanství České republiky. Osoby s dvojitým nebo vícenásobným státním občanstvím se zařazují do jednoho státního občanství podle pořadí Česká republika, jiný členský stát EU, jiná země v Evropě, jiná země mimo Evropu.

Národnost vyplnil každý podle svého rozhodnutí. Bylo možné uvedení až dvou národností nebo neuvedení žádné (údaj byl nepovinný).

Jako **mateřský jazyk** se uváděl jazyk, kterým se sčítanou osobou v dětství hovořila matka nebo osoby, které ji vychovaly (tj. první jazyk, kterým se sčítaná osoba učila mluvit.) Bylo možné uvést i dva mateřské jazyky.

Vyplnění údaje o **náboženské víře** bylo pro respondenty dobrovolné a v odpovědi mohli deklarovat, zda jsou věřící a slovním zápisem uvést náboženský směr, hnutí, církev nebo společnost, ke které se hlásí, nebo zda jsou bez náboženské víry.

Rodinný stav je stav de jure, tedy právní manželský stav osoby. Rozdíl mezi součtem za jednotlivé kategorie rodinného stavu a celkovým počtem představují kromě osob s nezjištěným rodinným stavem také osoby s registrovaným partnerstvím.

Registrované partnerství je stav de jure, tedy právní stav – registrované partnerství osob stejného pohlaví uzavřené podle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, anebo dle jiných právních předpisů v zahraničí.

Počet živě narozených dětí byl při sčítání zjišťován pouze u žen ve věku 15 a více let. Zahrnuje všechny děti živě narozené do rozhodného okamžiku sčítání (v manželství i mimo manželství), i když některé z dětí později zemřelo.

Nejvyšší dosažené vzdělání bylo zjišťováno pouze u osob ve věku 15 a více let podle nejvyšší ukončené školy. Údaje uvedené na sčítacím formuláři byly doplněny o informace o vzdělání z administrativních zdrojů. Osoby, které získaly vzdělání v soukromé nebo zahraniční vzdělávací instituci bez akreditace MŠMT, uváděly odpovídající stupeň vzdělání ve vzdělávacím systému ČR.



Místem bydliště v době narození se rozumělo místo obvyklého pobytu v době narození sčítané osoby, tj. první bydliště, kde sčítaná osoba žila hned po narození.

Místo a druh registrovaného pobytu byly pro účely sčítání převzaty ze systémů Ministerstva vnitra. Týká se občanů ČR a také cizinců s registrovaným pobytem v Česku. Místo registrovaného pobytu není vždy totožné s místem obvyklého pobytu osoby zjišťovaným ve sčítání.

Pracovní sílu (osoby ekonomicky aktivní) představují osoby zaměstnané (pracující) a nezaměstnané.

Mezi **zaměstnané** patří všechny osoby ve věku 15 a více let, které v rozhodný okamžik sčítání měly formální vazbu k zaměstnání nebo pracovaly alespoň 1 h týdně za mzdu, plat, nebo jiný druh odměny. Zahrnuti jsou rovněž pracující důchodci, pracující žáci a studenti a osoby na mateřské dovolené (28, resp. 37 týdnů).

Osoby s formální vazbou k zaměstnání jsou zaměstnanci a osoby s podnikatelským oprávněním, bez ohledu na délku pracovního úvazku, charakter pracovní aktivity (trvalý, dočasný) nebo druh pracovního poměru, dohody či smlouvy.

Nezaměstnané jsou všechny osoby ve věku 15 a více let, které byly v rozhodný okamžik sčítání bez práce a zároveň si práci hledaly (prostřednictvím Úřadu práce nebo jiným způsobem).

Osoby **mimo pracovní sílu** (osoby ekonomicky neaktivní) jsou osoby, které nepatří mezi zaměstnané ani nezaměstnané. Jsou to nepracující důchodci, ostatní nepracující osoby s vlastním zdrojem obživy, osoby na rodičovské dovolené, nepracující žáci a studenti, osoby v domácnosti, děti předškolního věku a ostatní závislé osoby.

U zaměstnaných osob bylo zjišťováno **postavení v zaměstnání, zaměstnání a odvětví ekonomické činnosti** podle současného zaměstnání, v případě více zaměstnání podle hlavního.

Postavení v zaměstnání bylo zjišťováno výhradně z administrativních zdrojů (IS ČSSZ, údaje GFR, RES).

Zaměstnavatelé jsou podnikatelé se zaměstnanci. *Osoby pracující na vlastní účet* jsou podnikatelé bez zaměstnanců. *Zaměstnanci* mají placená zaměstnanecká místa.

Jako **zaměstnání** (profese) se uváděla konkrétní vykonávaná práce, resp. pracovní pozice zaměstnané osoby.

Odvětví ekonomické činnosti bylo zjišťováno jako druh ekonomické činnosti zaměstnavatele, resp. předmět podnikání.

Dojíždka

Otázku týkající se **místa pracoviště/školy** vyplňovali pouze zaměstnaní (pracující) a žáci a studenti. Žáci a studenti, kteří při studiu zároveň pracují, vyplňovali adresu místa pracoviště.

U místa pracoviště se uváděla adresa místa výkonu práce (nikoliv např. sídla firmy).

Osoby, které neměly pevné místo pracoviště, ale pracovní dobu začínaly na stejné adrese (např. pracovníci v dopravě – řidiči aj.), uváděly místo nástupu do zaměstnání. Osoby, které místo výkonu zaměstnání často mění, uvedly „zaměstnání bez stálého pracoviště“.

Otázku na **frekvenci dojížděky do práce nebo školy** vyplňovali všichni zaměstnaní, žáci a studenti s výjimkou osob, které uvedly, že pracují/studují na adrese obvyklého pobytu, a osob bez stálého místa pracoviště. Osoby dojíždějící do práce/školy z jiného místa, než je adresa obvyklého pobytu, jsou zahrnuty v kategorii „z jiného místa než z obvyklého bydliště“.

Otázku na **dopravní prostředek** používaný k cestě do práce nebo školy vyplňovali všichni zaměstnaní a žáci a studenti kromě osob pracujících/studujících na adrese obvyklého pobytu. Bylo možné uvést jeden hlavní dopravní prostředek, tj. používaný k nejdelší části cesty, a nejvýše dva další ke zbytku cesty.

Osoby **vyjíždějící/dojíždějící do zaměstnání a škol** jsou zaměstnaní (pracující) nebo žáci a studenti, jejichž místo pracoviště nebo školy bylo na jiné adrese, než je adresa jejich obvyklého pobytu. Mezi vyjíždějící/dojíždějící tedy nejsou zahrnuty osoby pracující/studující na adrese obvyklého pobytu, osoby se zaměstnáním bez stálého pracoviště a osoby s nezjištěným místem pracoviště/školy.

Domácnosti

Domácnosti jsou tvořeny osobami se společným místem obvyklého pobytu žijícími v jednom bytě nebo jiném obydlí. Údaje o domácnostech byly zpracovány podle zápisů příbuzenských a jiných vztahů na sčítacím formuláři, které byly doplněny o informace z administrativních zdrojů ministerstva vnitra.

Bytovou domácnost tvoří osoby žijící společně v jednom bytě.

Hospodařící domácnost tvoří osoby, které společně hospodaří, tj. společně hradí výdaje domácnosti, jako je strava, náklady na bydlení aj. Společné hospodaření se vztahuje i na děti, které do příslušné domácnosti patří, i když samy na výdaje domácnosti nepřispívají. Hospodařící domácnost může být typu:

- o **domácnost rodinná tvořená 1 úplnou rodinou** – zahrnuje manželský pár, neformální soužití druha a družky – tzv. faktické manželství, registrované partnerství, příp. neformální soužití osob stejného pohlaví – tzv. faktické partnerství, a to ve všech případech s dětmi nebo bez dětí
- o **domácnost rodinná tvořená 1 neúplnou rodinou** – jeden z rodičů s alespoň jedním dítětem
- o **domácnost rodinná tvořená 2 a více rodinami**
- o **domácnost nerodinná vícečlenná** – dvě nebo více osob příbuzných i nepříbuzných, společně hospodařících, které netvoří rodinnou domácnost; mezi nerodinné vícečlenné domácnosti patří také domácnost prarodiče s vnoučaty (kromě prarodičů tvořících pár – úplnou rodinu)
- o **domácnost jednotlivce**

Součástí rodinných domácností tvořených 1 rodinou mohou být i další jednotlivé osoby, pokud s rodinou společně hospodaří.

Hospodařící domácnosti byly zpracovány za osoby bydlící v bytech, mimo byty a také za rodiny, příp. vícečlenné nerodinné domácnosti v zařízení. Jednotlivé osoby žijící v zařízení a osoby bez domova nejsou do počtu hospodařících domácností zahrnuty.

Ve výsledcích sčítání jsou hospodařící domácnosti tvořené 1 rodinou tříděny mimo jiné podle počtu závislých dětí. Závislé dítě je každá osoba v domácnosti tvořené 1 rodinou, jejíž postavení v domácnosti je „dítě“, není zahrnuta mezi pracovní sílu a zároveň je ve věku 0–25 let.

Byty

V rámci sčítání byl za všechny osoby, resp. domácnosti zjišťován jejich **způsob bydlení / typ obydlí**. Kromě bytu se v případě osob rozlišuje i bydlení v ubytovacím zařízení, různé způsoby bydlení mimo bytový fond v jiných objektech a prostorách (rekreační objekt, nouzové obydlí, mobilní obydlí apod.) a osoby bez domova (bez obydlí).

Další charakteristiky bydlení byly zjišťovány pouze za obydlené byty.

Byt je uzavřený soubor místností, popřípadě jedna místnost, které splňují požadavky na bydlení a jsou k bydlení určeny.

Obydlený byt je byt, ve kterém má alespoň jedna osoba obvyklý pobyt.

Neobydlený byt je byt, ve kterém nemá žádná osoba obvyklý pobyt.

Právní důvod užívání bytu charakterizuje status užívání z hlediska uživatele bytu, tedy domácnosti, která v bytě bydlí.

Byt ve vlastním domě je byt, jehož uživatel je současně vlastníkem nebo spoluvlastníkem domu.

Byt v osobním vlastnictví je byt, jehož uživatel je samostatně veden v katastru nemovitostí jako vlastník jednotky.

Jiné bezplatné užívání bytu je bezplatné užívání většinou na základě rodinných vazeb nebo dohody uživatele bytu a vlastníka bytu či domu. Uživatel bytu nemá uzavřenou nájemní smlouvu, ale náklady na bydlení a provoz domácnosti (elektřina, plyn, voda, odvoz odpadu) si může hradit.

Byt nájemní/pronajatý je užíván na základě nájemní smlouvy; zahrnuje i případy osob bydlících v podnájmu v pronajatém bytě.



Byt družstevní je byt ve vlastnictví družstva, přičemž uživatel bytu je současně členem družstva.

Jiný důvod užívání bytu zahrnuje všechny ostatní případy než výše uvedené právní důvody užívání bytu (např. dříve samostatně rozlišované byty služební, domovnícké aj.)

Obytná místnost je místnost bytu (např. obývací pokoj, ložnice, jídelna, kuchyně), která je určena k bydlení a má podlahovou plochu alespoň 4 m².

Celková plocha bytu je plocha měřená uvnitř obvodových stěn bytu, uváděná v m² a zaokrouhlená na celé číslo. Zahrnuje plochu všech obytných místností i dalších částí bytu (příslušenství, předsíň apod.). Nezahrnuje plochu dalších prostor příslušejících k bytu, jako jsou neobyvatelné sklepy nebo půdy, terasy, balkóny, lodžie (ani zasklené).

Ústřední dálkové vytápění je vytápění z kotelny umístěné mimo dům, zpravidla pro více domů.

Ústřední domovní vytápění je vytápění z kotelny/kotle v domě, zpravidla vytápí 2 a více bytů v domě.

Ústřední vytápění s vlastním zdrojem je vytápění zřízené pouze pro jeden byt, je napojeno na jeden tepelný zdroj (kotel) a je obsluhováno uživatelem bytu přímo. Tento způsob vytápění zahrnuje i vytápění u rodinných domů s jedním bytem, bez ohledu na umístění zdroje (kotel v některé místnosti bytu nebo např. ve sklepech).

Jako **lokální topidla/kamna** se označuje vytápění zdroji tepla, umístěnými v jednotlivých místnostech bytu. Zahrnuje všechny druhy kamen či zdrojů tepla, bez ohledu na užívané palivo (tedy např. i akumulární kamna, WAW, přímotopy, krby).

Údaj **poloha bytu v domě** označuje podlaží, na němž se nacházejí (hlavní) vstupní dveře do bytu. V případě bytu v podkroví se podkroví považuje za další řádné podlaží/poschodí.

Domy

Do **počtu domů** jsou zahrnuty všechny domy určené k bydlení, tj. objekty s byty (bytem) a objekty obsahující jiné prostory určené k bydlení nebo dlouhodobějšímu ubytování, jako jsou ubytovací zařízení. Do počtu domů tak patří kromě rodinných a bytových domů i provozní budovy s bytem (např. škola s bytem) a různá zařízení určená k bydlení – např. domovy mládeže, internáty, dětské domovy, ústavy sociální péče, domovy důchodců, penziony pro důchodce, kláštery a konventy, azylová zařízení pro cizince, ubytovny apod.

Obydlený dům je dům určený k bydlení, ve kterém má alespoň jedna osoba obvyklý pobyt.

Neobydlený dům je dům určený k bydlení, ve kterém nemá žádná osoba obvyklý pobyt. Do počtu neobydlených domů jsou zahrnuty všechny domy s byty a všechny domy s ubytovacím zařízením bez bytu, pokud jsou určeny k bydlení. Neobydlené objekty bez bytů, příp. se zařízením sloužícím pouze ke krátkodobému ubytování (hotely, turistické ubytovny, nemocnice apod.) nejsou do počtu neobydlených domů zahrnuty.

Podle **druhu domu** se rozlišují:

- rodinný dům – má maximálně tři samostatné byty a převažujícím účelem využití domu je bydlení. Rodinný dům může být samostatný, dvojdomek (společná část obvodové zdi s rodinným domem na sousedící parcele) nebo řadový (alespoň tři rodinné domy k sobě přiléhají částí obvodové zdi). Nepatří sem jedno- až tříbytové budovy se zařízením určeným k bydlení či s převažujícím využitím k jinému účelu.
- bytový dům – má čtyři a více bytů, přístupných zpravidla ze společné chodby nebo schodiště, a převažujícím účelem využití domu je bydlení, počet podlaží není určující. Nepatří sem čtyř- a vícebytové budovy se zařízením určeným k bydlení či s převažujícím využitím k jinému účelu.
- ostatní budovy – zahrnují všechny další druhy budov kromě rodinných a bytových domů.

Vlastníkem domu je fyzická nebo právnická osoba, případně jejich kombinace. Údaje o vlastnické struktuře domovního fondu byly převzaty z dat katastru nemovitostí platných k 26. 3. 2021. Rozhodující je forma vlastnictví, nikoliv počet vlastníků. Typ vlastníka – fyzická osoba – zahrnuje i případy více spoluvlastníků domu, pokud to jsou fyzické osoby (např. společné jmění manželů). Spoluvlastnictví vlastníků bytů (jednotek) zahrnuje pouze případy, kdy je celý dům ve spoluvlastnictví fyzických či právnických osob, které jsou vedeny

v katastru nemovitostí jako vlastníci konkrétních vymezených jednotek typu byt či skupina bytů. Typ vlastníka – jiná právnická osoba – se vyskytuje u domů patřících jiným právnickým osobám, než jsou bytová družstva, obce či stát. Kombinace vlastníků zahrnuje ostatní případy spoluvlastnictví domu více vlastníky různého typu, kteří zároveň nejsou v katastru nemovitostí uvedeni jako vlastníci jednotek (např. fyzické a jiné právnické osoby, obce a bytového družstva apod.).

Obdobím výstavby nebo rekonstrukce se rozumí období, kdy byl dům dostavěn a předán do užívání (kolaudace), případně proběhla jeho významná rekonstrukce spojená s modernizací bytů, přístavbou/nástavbou nových podlaží či bytů, která vyžadovala kolaudační souhlas.

Při určování převažujícího **materiálu nosných zdí** se nepřihlíží k materiálu základů ani příček. Za nosné zdi domu se považují ty, které nesou stropy a střechu; jsou to zpravidla všechny vnější zdi (kromě skeletových konstrukcí). Kategorie „kámen, cihly, tvárnice“ zahrnuje rovněž kombinace těchto tří materiálů.

Způsob odvádění odpadních vod z domu vypovídá o tom, zda má dům domovní přípojku na kanalizační síť (veřejnou), vlastní domácí čističku odpadních vod, žumpu, jímku či septik, nebo zda je dům bez kanalizace a jímky (přímý odpad do terénu či vodoteče). Rozhodujícím kritériem pro zařazení do jednotlivých kategorií je způsob likvidace splaškových, nikoliv dešťových vod.

Výtah v domě charakterizuje vybavenost domu osobním výtahem (výtahem využitelným pro přepravu osob). Je-li v domě pouze nákladní výtah, který uživatelé bytů nemohou běžně užívat (např. v provozních budovách), je dům zařazen do kategorie „bez výtahu“.

Ústřední dálkové vytápění je vytápění z kotelny umístěné mimo dům, zpravidla pro více domů.

Ústřední domovní vytápění je vytápění z kotelny/kotle v domě, zpravidla vytápí 2 a více bytů v domě.

Domy **bez ústředního topení** jsou domy bez ústředního dálkového a ústředního domovního vytápění. Jednotlivé byty mohou být vytápěny ústředním topením s vlastním zdrojem pouze pro daný byt nebo jiným způsobem, případně jsou bez vytápění.

Vysvětlivky k vybraným tabulkám

Tab. 1

Osoby s obvyklým pobytem jsou osoby, které měly k datu sčítání v daném území místo obvyklého pobytu. Jako osoby s obvyklým i registrovaným pobytem se v rámci této skupiny rozlišují osoby, které měly k datu sčítání v daném území zároveň místo obvyklého pobytu i místo registrovaného pobytu.

Osoby s registrovaným pobytem celkem jsou osoby, které měly k datu sčítání v daném území místo registrovaného pobytu, bez ohledu na to, kde se nachází jejich místo obvyklého pobytu.

Tab. 3

Osoby s dvojitým nebo vícenásobným státním občanstvím se zařazují do jednoho státního občanství podle pořadí Česká republika, jiný členský stát EU, jiná země v Evropě, jiná země mimo Evropu.

Tab. 10

V kategorii průmysl je kromě zpracovatelského průmyslu zahrnuta i těžba, energetika, zásobování vodou a činnosti spojené s odpady (sekce B, C, D, E klasifikace CZ-NACE).

Tab. 14

V údajích o národnosti jsou zahrnuty všechny osoby, které danou národnost uvedly, ať už jako jedinou nebo v kombinaci s jinou národností. Osoby, které uvedly dvě národnosti, jsou tak započteny v údajích u obou národností.

Tab. 28

U hlavního zdroje energie používaného k vytápění kategorie „plyn“ zahrnuje zemní plyn i jiné druhy plynu (LPG, CNG, bioplyn, propan-butan aj.). Kategorie „dřevo, dřevěné pelety“ zahrnuje rovněž dřevěné brikety a biomasu.



Tab. 33

Kategorie hospodařících domácnosti bydlících mimo byty zahrnuje bydlení v rekreačních, mobilních nebo nouzových objektech a prostorách, tj. mimo bytový fond nebo ubytovací zařízení.

Tab. 37

V údajích o národnosti jsou zahrnuty pouze údaje za osoby s jednou uvedenou národností.

Srovnatelnost výsledků sčítání 2021 a 2011

Výsledky SLDB 2021 jsou stejně jako v případě **SLDB 2011** zpracovány a publikovány **za obvykle bydlící obyvatelstvo**, resp. tříděny podle místa obvyklého pobytu osob. Údaje těchto dvou sčítání jsou tak metodicky srovnatelné.

Oproti tomu při předcházejících sčítáních v letech 1961–2001 probíhalo veškeré zpracování a publikování výsledků podle místa trvalého pobytu osob, případně podle místa dlouhodobého pobytu. Srovnatelnost s údaji těchto starších sčítání je proto omezená. Zpracování údajů podle místa obvyklého pobytu osoby se totiž promítá do všech věcných okruhů zpracovaných dat. Je určující jak pro územní identifikaci a třídění, tak pro zpracování domácností, určení obydlenosti bytu a domu a pro zpracování charakteristik s vazbami na území či porovnávání adres, jako jsou bydliště jeden rok před sčítáním, bydliště v době narození a dojíždka do místa pracoviště nebo školy.

Pojem **registrovaný pobyt** v SLDB 2021 odpovídá pojmu trvalý nebo dlouhodobý pobyt v SLDB 2011. Zahrnuje trvalý pobyt občana ČR, trvalý pobyt cizince a různé druhy dlouhodobého pobytu cizince registrované v systémech Ministerstva vnitra.

Údaje o **státním občanství** jsou v SLDB 2021 zpravidla, není-li uvedeno jinak, publikovány za všechny obyvatele České republiky podle jednoho státního občanství. Osoby s dvojnásobným nebo vícenásobným státním občanstvím mají odvozeno toto jedno (hlavní) státní občanství podle pořadí: Česká republika, jiný členský stát EU, jiná země v Evropě, jiná země mimo Evropu. Ve výsledcích SLDB 2011 byly údaje za osoby s jedním státním občanstvím a dvojnásobným státním občanstvím uváděny zvlášť, přičemž údaj o dvojnásobném občanství zahrnoval pouze kombinace Česká republika a jiný stát.

Údaje o **národnosti** byly v SLDB 2021 kromě jedné deklarované národnosti zpracovány i za kombinace všech samostatně kódovaných národností. Ve výstupech SLDB 2021 jsou přednostně uváděny údaje o národnosti v novém pojetí – úhrnné počty všech osob (s jednou nebo dvěma národnostmi), které danou národnost uvedly, buď jako jedinou nebo v kombinaci s jinou národností. Osoby, které uvedly dvě národnosti, jsou tak započteny v údajích u obou národností. Ve sčítání 2011 a dříve byly zpracovány jen údaje za vybrané kombinace národností, srovnatelný údaj tohoto typu proto není z předchozích sčítání možné získat, přestože metodické pojetí otázky na národnost bylo stejné.

Rovněž údaje o **mateřském jazyce** byly v SLDB 2021 zpracovány kromě jednotlivých jazyků i za kombinace všech samostatně kódovaných jazyků. Ve výstupech SLDB 2021 jsou přednostně uváděny údaje o mateřském jazyce v novém pojetí – úhrnné počty všech osob (s jedním nebo dvěma mateřskými jazyky), které daný jazyk uvedly, buď jako jediný nebo v kombinaci s jiným jazykem. Osoby, které uvedly dva mateřské jazyky, jsou tak započteny v údajích u obou jazyků. Stejně jako v případě národnosti byly ve sčítání 2011 a dříve zpracovány jen údaje za vybrané kombinace jazyků, srovnatelný údaj tohoto typu proto není z předchozích sčítání možné získat, přestože metodické pojetí otázky na mateřský jazyk bylo stejné.

Oproti SLDB 2011 byly údaje o **náboženské víře** v SLDB 2021 samostatně zjišťovány a publikovány za rozšířený seznam konkrétních církví, hnutí, náboženských společností a směrů, včetně kategorií pro zápisy přesvědčení jako např. ateismus, agnosticismus, animismus. Osoby, které označily, že jsou věřící – hlásící se k církvi, náboženské společnosti apod., ale konkrétní církev, společnost ani směr neuvedly, jsou ve výsledcích uváděny v samostatné kategorii „věřící hlásící se k církvi, náboženské společnosti nebo směru – neuvedená církev, náboženská společnost nebo směr“. Ve výsledcích sčítání 2011 byly tyto osoby zahrnuty mezi „věřící – nehlasící se k žádné církvi ani náboženské společnosti“.

Nejvyšší dosažené vzdělání bylo v rámci zjišťování při SLDB 2021 členěno do kategorií, které umožňují převod údajů na odpovídající úroveň platné klasifikace ISCED 2011 (Mezinárodní klasifikace vzdělání) nebo na údaje srovnatelné s výsledky sčítání 2011. Údaje „nástavbové/zkrácené studium“ a „pomaturitní studium“ rozlišované při SLDB 2021 byly v SLDB 2011 zjišťovány jako jediná kategorie „nástavbové studium (vč. pomaturitního studia)“. Obdobně kategorie „konzervatoř (ukončena absolutoriem)“ a „vyšší odborné vzdělání (DiS.)“ zjišťované v SLDB 2021 samostatně byly v SLDB 2011 zahrnuty ve společné skupině „vyšší odborné vzdělání (absolutorium)“.

Nejvyšší dosažené vzdělání v SLDB 2021 podle klasifikace ISCED 2011

bez vzdělání	ISCED 0
neukončené základní vzdělání	ISCED 1
základní vzdělání	ISCED 2
střední nebo vyučení (bez maturity)	ISCED 3
úplné střední všeobecné (s maturitou)	
úplné střední odborné (s maturitou)	
nástavbové / zkrácené studium (s maturitou), absolvování dvou nebo více oborů středních škol	
pomaturitní studium	ISCED 4
konzervatoř (ukončena absolutoriem)	ISCED 5
vyšší odborné vzdělání (DiS.)	ISCED 6
bakalářské (Bc., BcA.)	
magisterské (Ing., Mgr., MUDr., JUDr., PhDr. aj.)	ISCED 7
doktorské (Ph.D., ThD., CSc., DrSc.)	ISCED 8

V údajích o **ekonomické aktivitě** došlo v souladu s mezinárodní metodikou ke změně terminologie. V SLDB 2021 je užíván pojem „pracovní síla“ pro osoby označované dříve jako „osoby ekonomicky aktivní“ a „osoby mimo pracovní sílu“ namísto „osoby ekonomicky neaktivní“.

Při sčítání 2021 se, na rozdíl od SLDB 2011, kromě zařazení osoby do jednotlivých kategorií podle ekonomické aktivity zjišťovalo na sčítacím formuláři i odpracování alespoň jedné hodiny týdně a využity byly rovněž údaje o ekonomické aktivitě z administrativních zdrojů. Údaje o ekonomické aktivitě ze sčítání 2011 a 2021 proto nejsou plně srovnatelné.

V rámci SLDB 2021 byla nově zjišťována kategorie „osoby na rodičovské dovolené“. Při SLDB 2011 mohly být tyto osoby zahrnuty v různých kategoriích – jako osoby s vlastním zdrojem obživy (s rodičovským příspěvkem), nebo osoby v domácnosti a ostatní závislé osoby. Ve srovnání se SLDB 2011 není již při sčítání 2021 rozlišována kategorie „nezaměstnaní hledající první zaměstnání“, k dispozici jsou pouze údaje za nezaměstnané celkem.

Údaje o zaměstnání, postavení v zaměstnání a odvětví ekonomické činnosti byly v SLDB 2021 zjišťovány výhradně za osoby zaměstnané podle jejich současného hlavního zaměstnání. Při SLDB 2011 byl údaj zjišťován rovněž za nezaměstnané podle posledního vykonávaného zaměstnání.

V údajích o **postavení v zaměstnání** v SLDB 2021 již nejsou rozlišovány kategorie „členové produkčních družstev“ a „pomáhající rodinní příslušníci“.

Údaj o **místě pracoviště/školy** a navazující údaje o dojížděce jsou v SLDB 2021 sledovány u zaměstnaných (pracujících) žáků a studentů podle místa pracoviště, stejně jako u ostatních zaměstnaných. V SLDB 2011 však žáci a studenti, kteří při studiu zároveň pracovali, uváděli údaje o místě školy a dojížděce do školy. Srovnatelnost údajů za dojížděku je i z důvodu dalších metodických změn omezená.



Frekvence dojíždky do zaměstnání a školy byla při SLDB 2011 sledována pouze u meziobecní dojíždky, zjišťovány byly navíc odlišné kategorie než u SLDB 2021.

Jako **dopravní prostředek** používaný při cestě do práce nebo školy bylo při SLDB 2011 možné určit nejvýše tři dopravní prostředky bez rozlišení jejich významu. Při SLDB 2021 byl naproti tomu zjišťován zvláště hlavní dopravní prostředek a nejvýše dva doplňkové – vedlejší dopravní prostředky.

Metodika odvození údajů za **hospodařící domácnosti** na základě místa obvyklého pobytu společně žijících a společně hospodařících osob byla v SLDB 2021 zachována. Informace o vztazích mezi osobami byly ovšem oproti SLDB 2011 zjišťovány na sčítacím formuláři odlišným způsobem (úplná matice vztahů) a využity byly i údaje z administrativních zdrojů. Kromě získání přesnějších údajů tím mohla být ovlivněna i srovnatelnost údajů s výsledky SLDB 2011.

Domácnost prarodičů-partnerů s vnoučaty je v SLDB 2021 zahrnuta mezi rodinné domácnosti – úplné rodiny. V roce 2011 patřily tyto případy do kategorie vícečlenná nerodinná domácnost-prarodič/prarodiče s vnoučaty.

Údaje o **velikosti bytu** (plocha a počet místností) byly při sčítání 2021 zjišťovány odlišným, zjednodušeným způsobem než v roce 2011. V SLDB 2021 byla zjišťována pouze celková plocha bytu, nikoli obytná plocha, ani plocha jednotlivých typů místností.

Obytná místnost v SLDB 2021 je místnost určená k bydlení, s plochou 4 m² a více. Do počtu obytných místností se započítává i kuchyně, pokud je samostatnou místností. Vybavení bytu kuchyní nebo kuchyňským koutem bylo proto zjišťováno samostatně. Při sčítání 2011 byla za standardní obytnou místnost považována místnost s plochou 8 m² a více, menší obytné místnosti s plochou 4 až 8 m² byly zjišťovány samostatně, jiné bylo i rozlišení kuchyně a kuchyňského koutu.

V údajích o zavedení **plynu** do bytu odpovídá kategorie „bez plynu“ ze SLDB 2011 součtu kategorií „pouze plynové tlakové lahve“ a „bez přívodu plynu“ v SLDB 2021.

V údajích o zavedení **vodovodu** do bytu i do domu v SLDB 2021 je navíc oproti předchozímu sčítání k dispozici i kategorie „z veřejné sítě i soukromého zdroje vody“ současně.

V údajích o **způsobu vytápění** bytu je v SLDB 2021 odlišně vymezena kategorie „ústřední s vlastním zdrojem pro daný byt“, kdy není rozhodující umístění zdroje, ale skutečnost, že slouží pouze pro tento byt a uživatel bytu jej může obsluhovat přímo. Do roku 2011 byla užívána kategorie „ústřední s vlastním zdrojem v bytě“ – tzv. etážové topení, kdy je zdroj (kotel) umístěn přímo v bytě. Odlišné posuzování u rodinných domů s 1 bytem představuje významný rozdíl mezi SLDB 2011 a 2021 v údajích pro kategorie „ústřední domovní“ a „ústřední s vlastním zdrojem pro byt“.

Zdroj energie užívaný k vytápění byl v SLDB 2021 zjišťován detailněji; kromě rozšíření seznamu rozlišovaných kategorií byl zjišťován hlavní zdroj energie a k němu nejvýše dva další vedlejší zdroje energie.

Poloha bytu v domě označuje v SLDB 2021 podlaží, na němž se nacházejí (hlavní) vstupní dveře do bytu. Při sčítání 2011 se v případě bytu umístěného ve více podlažích uvádělo nižší, s výjimkou zvláštní kategorie „přízemí a 1. patro“, využívané zejména u rodinných domů.

Obydlenost domů a bytů je při SLDB 2021 odvozena od počtu obvykle bydlících osob stejně jako v SLDB 2011, nejsou však již zjišťovány důvody neobydlenosti.

Při SLDB 2021 byl pro rozlišení **druhu domu** na rodinný dům nebo bytový dům určující počet bytů, nepřihlíželo se k počtu podlaží jako v SLDB 2011.

Údaj o **způsobu vytápění domu** byl v SLDB 2021 odvozen z údajů o způsobu vytápění za byty v domě. Oproti SLDB 2011 je omezen na zjišťování ústředního topení, není rozlišován zdroj energie u kotelny v domě.